

СИСТЕМНИЙ РИЗИК БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ: ОЦІНКА ОСНОВНИХ ДЖЕРЕЛ, ЧИННИКІВ, НАСЛІДКІВ ТА НАПРЯМІВ РЕГУЛЮВАННЯ

С. П. ПРАСОЛОВА, кандидат економічних наук, доцент
(Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»)

Анотація. Мета статті полягає в дослідженні причинно-наслідкових зв'язків між передумовами, джерелами, чинниками й наслідками реалізації системного ризику банківського сектору України на основі його аналізу за 2008–2018 рр. та формуванні пропозицій щодо розробки ефективних інструментів банківського регулювання. **Методика дослідження.** Досягнення поставленої мети здійснено за допомогою таких загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: групування, порівняння, аналізу коефіцієнтів, трендового аналізу, синтезу та абстрактно-логічного методу. **Результати.** За результатами аналізу індикаторів основних складових системного ризику банківського сектору України за останні 10 років визначено передумови, джерела, чинники й наслідки виникнення такого ризику, сформовані пропозиції щодо розробки ефективних інструментів його банківського регулювання. **Практична значущість результатів дослідження.** У статті проведено оцінку складових системного ризику банківського сектору, виявлено передумови його виникнення, джерела, чинники та наслідки, сформовано пропозиції щодо розробки ефективних інструментів їх банківського регулювання, орієнтованих на досягнення фінансової рівноваги банківської системи, незалежно від циклічності економічного розвитку.

Ключові слова: системний ризик банківського сектору, передумови, джерела, чинники та наслідки системного ризику, інструменти банківського регулювання.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Світовий історичний досвід розвитку фінансових систем різних країн засвідчує циклічність виникнення фінансових криз. При цьому однією з найважливіших причин не тільки виникнення, але й поглиблення таких фінансових криз є реалізація накопиченого системного ризику у глобальній банківській системі, адже саме реалізація системного ризику банківського сектору призводить до значних економічних втрат (уповільнення економічного зростання та погіршення соціально-економічних показників), що підсилюється значними державними витратами на нівелювання наслідків такого системного ризику й підтримання фінансової стабільності [1]. Саме тому питання кількісної оцінки основних джерел та чинників виникнення системного ризику банківського сектору України набувають

особливої актуальності й потребують додаткового дослідження в умовах подолання негативних викликів сучасності.

Слід також ураховувати, що донині регулювальні органи більшості країн під час здійснення банківського нагляду не брали до уваги наявність такої значної проблеми, як системний ризик, визначаючи пруденційні вимоги на рівні індивідуальних фінансових установ, тоді як системний ризик розглядається не як підсумок індивідуальних ризиків, а є результатом колективної поведінки банків у різні фази циклічного розвитку економіки країни. Зокрема, має враховуватися схильність банків до прийняття на себе занадто високих фінансових ризиків (кредитного, ринкового, ліквідності) у фазах економічного зростання та наявність прямих чи опосередкованих міжбанківських зв'язків, які є джерелом ефекту зараження (*contagion effect*) у кризових фазах економічного розвитку

внаслідок ефекту поширення негативних дій окремих елементів системи на інші [6]. Це потребує використання таких нових підходів до регулювання системного ризику банківського сектору економіки, які б базувалися на попередженні надмірного накопичення системного ризику, що дозволить мінімізувати його негативні наслідки, особливо у кризових фазах.

Тому виникає необхідність подальших теоретичних досліджень і пошуку практичних рішень, спрямованих на покращення кількісної оцінки основних джерел та чинників виникнення системного ризику банківського сектору України для вдосконалення напрямів його регулювання під час здійснення банківського нагляду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями визначення, оцінки та розроблення заходів щодо запобігання й управління системним ризиком банківського сектору впродовж останніх років активно займалися такі зарубіжні та вітчизняні науковці, як Дж. Кауфман і К. Скотт [5], П. Смага [9], О. І. Барановський [1], Л. В. Жердецька [4] та ін.

Загалом, проблеми розуміння сутності системного ризику є досить різноманітними й пов'язуються з випадками, за яких банкрутство одного з учасників системи може спричинити розповсюдження банкрутств (так зване фінансове зараження) та призвести до кризи. Зокрема, за Дж. Кауфман і К. Скотт системний ризик пов'язується з ймовірністю краху всієї системи, на відміну від краху окремих її елементів, що є свідченням кореляції між функціонуванням елементів системи (рухом елементів в одному напрямі) [5]. Ключовими ознаками (чинниками) системного ризику є наявність шокової події, розповсюдження її на всі сектори економіки та значні масштаби негативних наслідків, а до основних його властивостей зараховано можливість зараження, раптовість виникнення, порушення функцій системи, настання кризової події [9] тощо. Питання ж оцінки передумов, окремих чинників та джерел системного ризику досліджувались і в роботах вітчизняних науковців, зокрема Л. В. Жердецької [4].

При цьому науково-методичні засади кількісної оцінки джерел та чинників системного ризику банківського сектору України, передумов і наслідків його реалізації залишаються недостатньо вивченими. У даному контексті важливим завданням є застосування аналітич-

ного інструментарію такої оцінки для розробки ефективних інструментів їх банківського регулювання з боку Національного банку України (НБУ), орієнтованих на досягнення фінансової рівноваги банківської системи, незалежно від циклічності економічного розвитку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є вивчення причинно-наслідкових зв'язків між передумовами, джерелами, чинниками й наслідками виникнення системного ризику банківського сектору України на основі аналізу індикаторів основних складових такого ризику за період 2008–2018 рр. та формування пропозицій щодо розробки ефективних інструментів їх банківського регулювання, орієнтованих на досягнення фінансової рівноваги банківської системи, незалежно від циклічності економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Результати дослідження наслідків останніх, достатньо потужних, світових криз сучасності дозволили сформуванню в науковому середовищі висновку про відсутність взаємозв'язку між макроекономічною стабільністю та стабільністю цін, оскільки накопичення фінансових дисбалансів може відбуватися навіть за умов низької інфляції. Саме тому виникла необхідність у виокремленні такої мети центральних банків, як формування системи протидії системним ризикам для забезпечення фінансової рівноваги та стабільності.

Аналізуючи текст офіційних документів (законодавчих і нормативних актів), можна зробити висновок, що саме системний ризик створює загрозу фінансовій стабільності, оскільки під ним розуміють імовірність виникнення ситуації, яка може негативно вплинути на стабільність фінансового сектору та призвести до неплатоспроможності значної кількості взаємозалежних фінансових агентів [7]. Варто додати, що такий підхід є характерним для більшості центральних банків розвинених країн світу: вони розглядають імовірність втрати фінансової стабільності як результат дії системного ризику (Національний банк Чехії, Банк Канади, ФРС США та ін.).

Саме тому для оцінки джерел виникнення системного ризику банківського сектору України можна використовувати відповідні індикатори фінансової стабільності [8], пікові негативні значення яких свідчать про настання кри-

зових фаз і розглядаються як прояв системного ризику. Як свідчать дані табл. 1, такі індикатори фінансової стабільності дозволяють оцінювати основні фінансові ризики (кредитний, валютний, процентний та ін.), які супроводжують банківську діяльність та, по суті, є джерелами виникнення системного ризику. Зокрема, у період 2008–2018 рр. пікові негативні значення основних індикаторів фінансової стабільності спостерігались у 2009 та 2016 рр. (див.

табл. 1), які відзначились максимальним рівнем збитковості діяльності вітчизняних банків (-4,46 % у 2009 р. та -12,47 % у 2015 р., ряд. 1 табл. 1) за відповідного зниження рівня достатності їх капіталу (до 14,01 % у 2008 р. та до 12,31 % у 2015 р., ряд. 2 табл. 1), обумовивши відповідне скорочення кредитного потенціалу банківської системи країни (про це свідчить зниження питомої ваги кредитів у структурі активів банків, ряд. 7 табл. 1).

Таблиця 1

Оцінка джерел виникнення системного ризику банківського сектору України за основними індикаторами фінансової стабільності у 2008–2018 рр., %
[складено за офіційними даними [8]]

Назва джерела виникнення системного ризику	Значення джерела у										
	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
1. Ризик недоотримання прибутку → прояв системного ризику за нормою прибутку на активи	1,46	-4,42	-1,46	-0,65	0,48	0,26	-4,24	-5,54	-12,47	-1,76	1,60
2. Ризик неплатоспроможності → достатність капіталу за співвідношенням регулятивного капіталу до зважених за ризиком активів	14,01	18,08	20,83	18,90	18,06	18,26	15,60	12,31	12,69	16,10	16,18
3. Ризик ліквідності → за співвідношенням ліквідних активів* до сукупних активів	9,35	11,45	18,84	18,65	22,15	20,63	26,40	33,0	48,53	53,94	51,14
4. Процентний ризик → за співвідношенням процентної маржі до валового доходу	51,16	66,76	63,07	64,15	69,80	58,56	48,46	39,00	45,94	50,20	52,02
5. Валютний ризик → за співвідношенням відкритої валютної позиції до капіталу	33,10	28,51	21,61	8,41	2,50	6,94	31,69	136,03	118,88	89,61	134,77
6. Кредитний ризик → якість активів за співвідношенням недіючих кредитів** до сукупних валових кредитів	3,88	13,70	15,27	14,73	16,54	12,89	18,98	28,03	30,47	54,54	52,85
Довідково: співвідношення наданих кредитів (за мінусом резервів) та сукупних активів	80,93	79,81	75,25	73,20	66,08	66,37	69,64	64,22	59,40	44,87	45,35

* Показник ліквідних активів (базових) включає активи з кінцевим строком погашення до 31 дня.

** До недіючих кредитів зараховують кредити, класифіковані за найнижчим класом зі значним терміном прострочення.

Як свідчать дані рис. 1, виникнення кризових фаз у банківському секторі України має циклічний характер. Мова йде про те, що складові джерела системного ризику банківського сектору (основні фінансові ризики банківської діяльності, див. табл. 1) потенційно присутні у всіх періодах його розвитку, але реалізація системного ризику відбувається лише в умовах критичного

накопичення дисбалансів, що спостерігалось на початку 2009 року, коли мало місце значне зростання питомої ваги наданих кредитів вітчизняних банків у структурі їх активів (80,93 %, ряд. 7 табл. 1) за критичного зниження рівня ліквідності (ряд. 3 табл. 1) та підвищеного рівня валютного ризику, обумовленого дією «ефекту зараження» (33,10 %, ряд. 5 табл. 1).

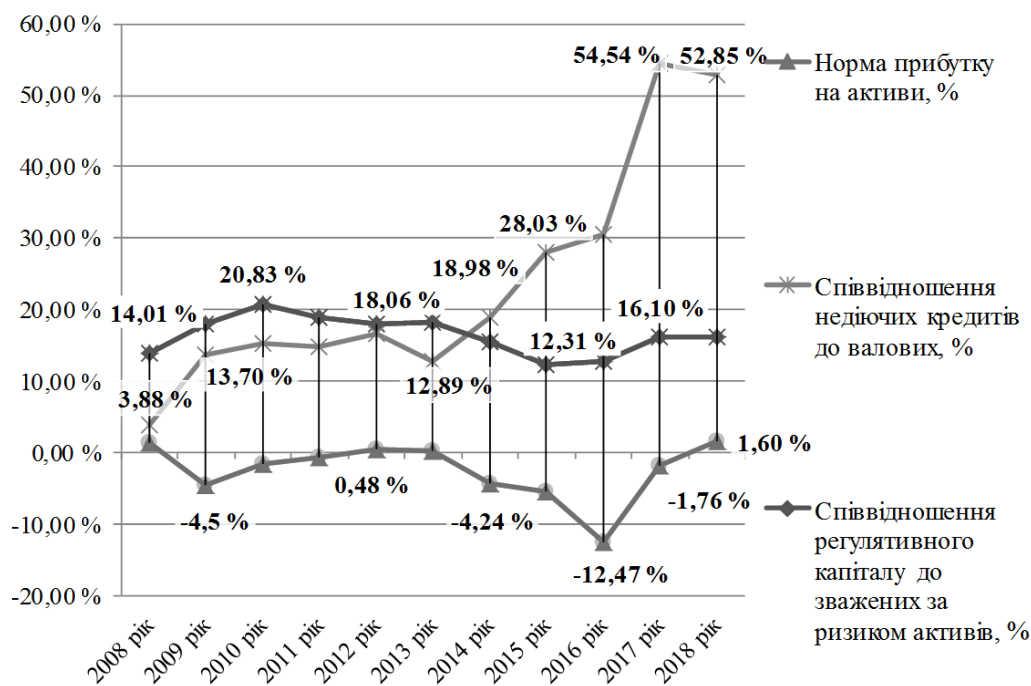

Рис. 1. Оцінка прояву системного ризику банківського сектору України за окремими індикаторами фінансової стабільності у 2008–2018 рр. [складено на основі даних [8]]

Необхідно зазначити, що економічні та кредитні цикли безпосередньо впливають на стан банківського сектору економіки, який визначається наявністю не тільки дисбалансів, але й сили негативного впливу шокової події. Так, у випадку відсутності шоку банківський сектор економіки навіть у разі існування дисбалансів виконуватиме свої функції, тоді як негативний вплив шокової події, якою став військовий конфлікт та анексія Росією українських територій у 2014 р., може значно посилити кризові фази. Зокрема, настання кризової фази у 2014–2017 рр. виявилось в піковому зростанні співвідношення недіючих (проблемних) кредитів до сукупних валових кредитів (із 12,89 % у 2013 р. до максимальних в аналізованому періоді 54,54 % на кінець 2017 р., ряд. 7 табл. 1) та було значною мірою обумовлене закриттям відділень банків в анексованій Республіці

Крим і на окупованих територіях Донецької та Луганської областей України, тобто стало результатом реалізації системного кредитного ризику та забезпечило значне зниження рівня процентної маржі у структурі доходів (39,0 % у 2015 р. проти максимальних 69,8 % у 2012 р., ряд. 4 табл. 1). Це мало негативний вплив на рівень достатності капіталу банківської системи України, яка знизилась до мінімальних значень за останні 10 років (12,31 % у 2015 р., рис. 1 та ряд. 2 табл. 1), що охарактеризувало критичну капітальну нестабільність вітчизняної банківської системи на кінець 2016 року та фактичну неспроможність її участі в забезпеченні економічного зростання країни в посткризовий період.

Кризова фаза 2014–2017 рр. також поглиблювалась формуванням на кінець аналізованого періоду значних монетарних диспропорцій – по-

еднанням величезного профіциту ліквідності із критичним дефіцитом коштів у реальному секторі. Зокрема, про це свідчить критичне зростання рівня співвідношень ліквідних активів до сукупних активів (із 20,63 % у 2013 р. до 53,94 % у 2017 р., ряд. 3 табл. 1) за значного відставання темпів зростання кредитів, наданих в економіку країни (порівняно з темпами зростання депозитів клієнтів), спричиненого не тільки погіршенням стану економіки України, але й неефективним управлінням грошовою емісією і ліквідністю банківської системи з боку НБУ за значного підвищення рівня валютного ризику (ряд. 5 табл. 1).

Показаний на рис. 2 взаємозв'язок передумов,

джерел, чинників та наслідків системного ризику банківського сектору засвідчує, що накопичення основних фінансових банківських ризиків (джерел виникнення системного ризику в банківському секторі, потенційно присутніх у банківській діяльності) може набувати системного характеру та призводити до формування фінансових дисбалансів (розглядаються як чинник системного ризику) і, як наслідок, до системних банківських криз, які виявляються у збитковості діяльності банківського сектору, масовому виведенні банків із ринку та їх націоналізації, неспроможності банків виконувати основні функції (зокрема кредитування економіки, ряд. 7 табл. 1).

Рис. 2. Структурно-логічна схема оцінки передумов, джерел, чинників та наслідків реалізації системного ризику банківського сектору України

Критичне накопичення дисбалансів у банківському секторі (див. рис. 2) обумовлюється циклічністю розвитку банківського сектору внаслідок фазового (циклічного) переходу

з одного стану рівноваги до іншого, поглиблюється настанням шокової події (в Україні спостерігалися: у 2004–2005 рр. політичний шок, шок немонетарного характеру через вій-

ськовий конфлікт у 2014 р.) чи дією «ефекту зараження» світовою кризою (у 2009 р.), що призводить до значного зниження активності реального сектора економіки та в кінцевому підсумку до економічного спаду.

Важливим негативним наслідком реалізації

системного ризику банківського сектору є формування диспропорцій у банківській системі країни. Зокрема, як свідчать дані табл. 2, на кінець 2016 року банківський капітал був сконцентрований у групі банків із державною власністю та в банках іноземних банківських груп.

Таблиця 2

Оцінка формування основних диспропорцій у банківському секторі України у 2015–2018 рр.

Показники	Значення, у %			
	на 01.01.2016 р.	на 01.01.2017 р.	на 01.10*.2017 р.	на 01.01.2019 р.
1. Співвідношення власного капіталу і активів:				
– у банках з державною власністю;	2,58	5,91	11,38	5,65
– у банках іноземних банківських груп;	7,48	14,64	15,28	11,14
– у вітчизняних банках із приватним капіталом	11,81	13,45	15,89	13,53
2. Співвідношення резервів під знецінення кредитів і кредитів та заборгованості клієнтів:				
– у банках із державною власністю;	68,79	132,68	143,41	159,59
– у банках іноземних банківських груп;	56,64	67,93	59,11	53,27
– у вітчизняних банках із приватним капіталом	17,17	22,79	19,08	20,45
3. Рентабельність (збитковість) активів:				
– у банках із державною власністю;	-7,63	-25,55	0,08	1,19
– у банках іноземних банківських груп;	-9,71	-6,94	0,01	0,73
– у вітчизняних банках із приватним капіталом	-0,78	-0,02	0,54	1,86
4. Рівень концентрації капіталу, усього, у тому числі:	1082	543	886	756
– у банках із державною власністю;	69	318	756	593
– у банках іноземних банківських груп;	354	204	117	137
– у вітчизняних банках із приватним капіталом	659	21	13	26
5. Питома вага сукупних активів групи в їх загальному підсумку:				
– банків із державною власністю;	28,09	52,50	55,98	59,70
– банків іноземних банківських груп;	35,67	34,66	31,36	28,50
– вітчизняних банків із приватним капіталом	36,24	12,84	12,65	11,80

Примітка. Розраховано за даними фінансової звітності банків України [2].

*Дані за групами банків на 01.01.2018 року в офіційних матеріалах НБУ не наведені.

Такий рівень концентрації власних капіталів державних банків та банків іноземних банківських груп (узагальнений показник фінансової стабільності, розрахований як індекс Херфіндаля-Хіршмана (ННІ)¹⁾, досяг, відповідно, 756 та 117 у 2017 р. (ряд. 4 табл. 2) за найгірших значень індикаторів їх фінансових ризиків у 2016 р. (ризик неплатоспроможності, ряд. 1 табл. 2; кредитного ризику, ряд. 2 табл. 2 та високого рівня збитковості їх діяльності, ряд. 3 табл. 2). З іншого боку, група

вітчизняних банків із приватним капіталом, маючи найбільш низький рівень збитковості їх діяльності у кризових 2015–2016 рр., мали й надзвичайно низький рівень концентрації їх капіталів (13 у 2017 р., ряд. 4 табл. 2). Таке зменшення кількості вітчизняних банків із приватним капіталом шляхом здійснення непрозорих процедур їх ліквідації, націоналізація Приватбанку у 2016 р. свідчить про формування в Україні на початок 2017 року гомогенної, недиверсифікованої структури

¹⁾ ННІ = $\sum_{i=1}^n k_i^2$, де k_i – частка капіталу і-го банку в загальній сумі капіталу банківської системи, %; n – кількість банків.

банківського ринку, за якої частка держави в банківському секторі на кінець 2018 року досягла 59,7 % (ряд. 5 табл. 2), що на початок 2019 року стало основним негативним наслідком реалізації системного ризику банківської системи України у 2014–2017 рр.

Формування таких диспропорцій у банківській системі України призведе до загострення структурної проблеми олігополізації української економіки, що потребує імплементації комплексу антимонопольних і макропруденційних заходів, орієнтованих на формування банківського ринку, стійкого до циклічності економічного розвитку та негативних зовнішніх впливів. Це потребує запровадження ефективних інструментів банківського регулювання, орієнтованих на досягнення фінансової рівноваги банківської системи, а саме:

– для згладжування і запобігання надмірних дисбалансів має бути передбачено використання інструментів обмеження надмірного зростання обсягів діяльності банків, передусім у сфері кредитування, шляхом установлення обмежень на співвідношення кредиту до доходу позичальника та динамічне резервування¹⁾ для обмеження кредитної експансії; для обмеження надмірного зростання активів використовують такі інструменти, як контрциклічний буфер капіталу (встановлюється в разі значної кредитної активності банків) та фінансовий леверидж; використання нормативів ліквідності, у тому числі за співвідношенням наданих кредитів та залучених депозитів (не використовується в Україні, хоча й дозволяє уникнути монетарних диспропорцій) та коефіцієнта покриття ліквідністю (впроваджується до кінця 2019 року); більш жорстке застосування лімітів валютної позиції (лібералізація застосування якого призвела до критичного зростання співвідношенням відкритої валютної позиції до капіталу банків України на кінець 2018 року, ряд. 5 табл. 1);

– обмеження надмірного прийняття ризику окремими групами банків та системно важливими банками для усунення проблеми монополізації банківського сектору шляхом установлення додаткових вимог до власного капіталу (буферів системної важливості, які планується

запроваджувати із 2020 року), особливо за умов, коли на кінець 2018 року співвідношення власного капіталу та сукупних активів у банках із державною власністю не перевищувало 5,65 % проти 13,53 % у банків із приватним українським капіталом (ряд. 1 табл. 2).

Загалом, використання основних положень Базеля III (Базельської угоди про капітал) [3], рекомендації якої плануються до запровадження в Україні до 2023 року, сприятиме підвищенню якості процесів регулювання банківського сектору України. Водночас питання застосування динамічного резервування, орієнтованого на зниження чутливості якості кредитного портфеля банків України до стадії економічного циклу, залишаються неврегульованими. Згладжування негативних наслідків фінансових криз у майбутньому та обмеження надмірної кредитної експансії у фазах економічного зростання можливе саме завдяки запровадженню коефіцієнтів резервування залежно від стадії кредитного циклу.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Результати аналізу причинно-наслідкових зв'язків між передумовами, джерелами, чинниками та наслідками виникнення системного ризику банківського сектору України на основі аналізу індикаторів основних складових такого ризику за період 2008–2018 рр. свідчать, що базовою передумовою виникнення системного ризику внаслідок критичного накопичення дисбалансів у банківському секторі є циклічність розвитку банківського сектору внаслідок фазового (циклічного) переходу з одного стану рівноваги до іншого.

Значним негативним наслідком реалізації системного ризику банківського сектору визнано формування диспропорцій у банківській системі країни, які виявляються у формуванні нерівних умов для конкуренції на банківському ринку: вищий рівень концентрації капіталів у тих банків, які мають незалежні від стану економіки України джерела формування їх капіталів, тобто концентруються у групі державних банків (фінансуються за рахунок державних коштів, навіть за найгірших у банківській системі країни значень основних індикаторів

¹⁾ Динамічне резервування – це створення буферів резервів за наданими кредитами в періоди фінансової стабільності (накопичення дисбалансів) для поглинання збитків у кризових фазах розвитку банківського сектору.

їх фінансових ризиків, – складових системного ризику) та банків іноземних банківських груп за відповідного зниження рівня концентрації капіталів вітчизняних банків із приватним капіталом, що призведе до формування в Україні недиверсифікованої структури банківського ринку та загострення структурної проблеми олігополізації української економіки.

Визначено, що усунення негативних наслідків реалізації системного ризику у кризових фазах розвитку економіки країни, у тому числі виявлених диспропорцій у банківській системі України, потребує імплементації комплексу антимонопольних і макропруденційних заходів, орієнтованих на досягнення фінансової рівноваги банківської системи, незалежно від циклічності економічного розвитку. Доведено, що інструменти банківського регулювання мають бути орієнтовані на згладжування і запобігання надмірних дисбалансів шляхом установлення обмежень на основні ризиковані операції банків, а також на обмеження надмірного прийняття ризику окремими групами банків та системно важливими банками для усунення проблеми монополізації банківського сектору.

Отже, досягнення фінансової рівноваги банківської системи, незалежно від циклічності економічного розвитку, можливе, у тому числі за рахунок удосконалення інструментів банківського регулювання та запровадження динамічних коефіцієнтів резервування, орієнтованих на поглинання збитків у кризових фазах розвитку банківського сектору. Для цього, у подальших наукових дослідженнях планується розгляд питань застосування динамічного резервування, орієнтованого на зниження чутливості якості кредитного портфеля банків України до стадії економічного циклу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановський О. І. Філософія безпеки: основи економічної і фінансової безпеки економічних агентів : монографія: у 2 т. / О. І. Барановський. – Київ : УБС НБУ, 2014. – Т. 1. – 831 с.
2. Балансові звіти банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat
3. «Basel III: The Net Stable Funding Ratio» (October 2014), Basel Committee on Banking Supervision, available at: <http://www.bis.org/bcbs/publ/d295.pdf> (дата звернення: 12.03.2019). – Назва з екрана.
4. Жердецька Л. В. Системний банківський ризик: причини та напрями регулювання : монографія / Л. В. Жердецька. – Одеса : Видавництво «Атлант», 2017. – 353 с.
5. Kaufman G. What Is Systemic Risk, and Do Bank Regulators Retard or Contribute to It? / G. Kaufman, K. E. Scott // Available at: http://www.independent.org/pdf/tir/tir_07_3_scott.pdf (дата звернення: 12.03.2019). – Назва з екрана.
6. Lehar A. Measuring systemic risk: A risk management approach / A. Lehar. – Journal of Banking & Finance. – 2005. – № 29. – P. 2577–2603.
7. Положення про Раду з фінансової стабільності : затв. Указом Президента України № 170/2015 від 24.03.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/170/2015> (дата звернення: 12.03.2019). – Назва з екрана.
8. Статистика індикаторів фінансової стійкості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=4457 (дата звернення: 12.03.2019). – Назва з екрана.
9. Smaga P. The Concept of Systemic Risk / P. Smaga // The London School of Economics and Political Scene / – SRC Special Paper. – August 2014. – № 5. – 29 p.

REFERENCES

1. Baranovskyi, O. I. (2014). *Filosofia bezpeky: Monohrafiia: T. 1. Osnovy ekonomichnoi i finansovoi bezpeky ekonomichnykh ahentiv* [The philosophy of security. Foundations of economic and financial security of economic agents]. Kyiv: UBS NBU [in Ukrainian].

2. Balansovi zvity bankiv // Ofitsiine internet-predstavnytstvo NBU [Indicators of the banking system] https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id. Retrieved from https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id (accessed 12 March 2019) [in Ukrainian].
3. «Basel III: The Net Stable Funding Ratio» (October 2014), Basel Committee on Banking Supervision. Retrieved from <http://www.bis.org/bcbs/publ/d295.pdf>. Basel: Basel Committee on Banking Supervision.
4. Zherdetska, L. V. (2017). Systemnyi bankivskiy ryzyk: prychny ta napriamy rehulivannia: Monohrafiia [Systemic Bank Risk: Causes and Directions of Regulation]. Odesa: Vydavnytstvo «Atlant» [in Ukrainian].
5. Kaufman, G. (2003). What Is Systemic Risk, and Do Bank Regulators Retard or Contribute to It: Retrieved from http://www.independent.org/pdf/tir/tir_07_3_scott.pdf. Oakland, California: Independent institute.
6. Lehar, A. (2005). Measuring systemic risk: A risk management approach. *Journal of Banking & Finance*. Austria: University of Vienna, (29), 2577–2603.
7. Polozhennia pro Radu z finansovoi stabilnosti //Ofitsiine internet-predstavnytstvo Verkhovna Rada Ukrainy [Position on the Financial Stability Board] <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/170/2015> (accessed 12 March 2019) [in Ukrainian].
8. Statystyka indyikatoriv finansovoi stiičnosti // Ofitsiine internet-predstavnytstvo NBU [Statistics on financial stability indicators] <https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category> (accessed 12 March 2019) [in Ukrainian].
9. Smaga, P. (2014) The Concept of Systemic Risk. London: Systemic Risk Centre The London School of Economics and Political Science, (5), 29.

С. П. Прасолова, кандидат економічних наук, доцент (Вище навчальне закладення Уко-опсоюзу «Полтавський університет економіки і торгівлі»). **Системний ризик банківського сектора України: оцінка основних джерел, факторів, наслідків і напрямлений регулювання.**

Анотація. Ця стаття заключається в дослідженні причинно-наслідкових зв'язів між передумовками, джерелами, факторами і наслідками реалізації системного ризику банківського сектора України на основі його аналізу за 2008–2018 рр. і формуванні пропозицій по розробці ефективних інструментів банківського регулювання. **Методика дослідження.** Достиження поставленої мети здійснено з допомогою таких загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: групування, порівняння, аналізу коефіцієнтів, трендового аналізу, синтезу і абстрактно-логічного методу. **Результати.** По результатам аналізу індикаторів основних складових системного ризику банківського сектора України за останні 10 років визначені передумовки, джерела, фактори і наслідки виникнення такого ризику, сформульовані пропозиції по розробці ефективних інструментів його банківського регулювання. **Практична значимість результатів дослідження.** В статті проведена оцінка складових системного ризику банківського сектора, виявлені передумовки його виникнення, джерела, фактори і наслідки, сформульовані пропозиції по розробці ефективних інструментів їх банківського регулювання, орієнтовані на досягнення фінансового рівноважності банківської системи, незалежно від циклічності економічного розвитку.

Ключові слова: системний ризик банківського сектора, передумовки, джерела, фактори і наслідки системного ризику, інструменти банківського регулювання.

S. Prasolova, Cand. Econ. Sci., Docent (Poltava University of Economics and Trade). **Systemic Risk of the Ukrainian Banking Sector: Estimation of Key Sources, Factors, Consequences and Directions of Regulation.**

Annotation. The purpose of the article is to investigate the causal relationships between the preconditions, sources, factors and consequences of the systemic risk implementation of the banking sector of Ukraine based on the analysis of indicators of the main components of this risk for the period

2008–2018 and formulation of proposals for the development of effective tools for their banking regulation. **Methodology of research.** Achievement of the set aim is accomplished by general scientific and special research methods: grouping, comparison, analysis of coefficients, trend analysis, synthesis and abstract-logical method. **Findings.** According to the results of the analysis of the indicators of the main components of the systemic risk of the banking sector in Ukraine over the past 10 years, the preconditions, sources, factors and consequences of such a risk have been identified, and proposals have been formulated for the development of effective instruments for its banking regulation. **Practical value.** The article assesses the components of the systemic risk of the banking sector, identifies the background of its occurrence, sources, factors and consequences, formulates proposals for the development of effective instruments for their banking regulation, aimed at achieving the financial balance of the banking system, regardless of the cyclical nature of economic development.

Keywords: systemic risk of the banking sector, preconditions, sources, factors and consequences of systemic risk, instruments of banking regulation.